

GUIDO GEZELLE EN DE ZEE.

Door Dr. Jozef MULS.

Het moet ons niet verwonderen dat, na het weer-ontwaken van het natuurgevoel, waarvan de oorsprong gewoonlijk gezocht wordt bij Jean-Jacques Rousseau in de XVIIIe eeuw, het ontzagwekkende schouwspel van de zee ook de herlevende literatuur in Vlaanderen zou hebben bevrucht.

De Noordzee toch met hare uitgestrekte Vlaamsche kust is een belangrijk deel van het uitzicht van het Vaderland. Reeds van ver over het Veurne-ambacht wordt men hare aanwezigheid gewaar. Zonder haar te zien merkt men aan de lange rijen van de scheeve, zich schorende boomstammen, door de vlakke, de nabijheid van de groote wateren en het gebied der Noordsche stormen. Achter de beschutting van de duinen schuilen de eigenaardige visschershuisjes, laag bij den grond als ware het om zich te beschermen tegen den wind. Over de duinen dan ligt de eindeloosheid van groene of grijze wateren met het eeuwig en machtig ruischen van de wentelende baren.

Het moet ons niet verwonderen ook dat Guido Gezelle, Vlaanderens grootste natuurdichter, geboren te Brugge, bij de zee, en die wellicht zeevaarders in zijn voorgeslacht telde, hare schoonheid bezongen heeft. Wij willen hier even nagaan wat zij hem in zijn werk heeft geïnspireerd.

Op de Kust van Vlaanderen, een stuk uit *Dichtoefeningen*, werd geschreven ter gelegenheid der intrede van Pastor Slock. « Om weerd een Priester Gods te roemen » is de dichter met hem naar zee « om kracht en stemme » getogen.

De voorstelling die hij geeft van de zee is er eene die gesteund staat op natuurwetenschap, aardkunde, kennis van voorhistorische geschiedenis, heidendom, oude mythologie en kerstening. De aanvang van het gedicht mag dan ook verdichte wetenschap genoemd worden. Gedacht, beeldspraak, woord zijn in de eerste plaats uit kennis en niet zoo zeer uit emotie of vizie geboren. Deze bijzondere eigenschap van het gedicht kan in verband gebracht worden met de didactische neiging van Guido Gezelle, in zijn aanvang, wat overigens ook

de algemeene karaktertrek is van de dichtersgeneratie waaruit hij is voortgekomen. Luister even naar dit begin :

Geweldig element der schrikkelijke baren
 Gij die de smachtende aarde, in uwen schoot gedrukt
 Gelijk een reuze omvangt, en, in een daaglijksch varen,
 Rondom de zonne er meê door d' hemelruimte rukt;
 Die dreegt en plante en dier en menschen te verslinden,
 Ja eens verslonden hebt ik uw verbolgentheid;
 Gij wien geen andre dan Gods macht alleen kan binden
 En dwingen, met het woord van zijne almachtigheid;
 Die d' Heidnen Godheid, en wij, Christnen, schepsel noemen,
 Doch 't aldermachtigste van heel het schepselendom...

Men voelt er in naleven den invloed van Bilderdijk met zijn aldoor nuchtere verstandelijke inspiratie doch met een grootere waarachtigheid die uit de volledige kennis, de ervaring van het object, zee, geboren werd. Om den priester bij zijne inhaling te roemen, richt de dichter zich in een rechtstreeksche toespraak tot de kustbewoners met deze woorden :

Aloude kinderen van Vlanders oude boorden
 ... die gewonnen en gevoed beneen de kruine
 Des zandhils, waarmee God het machtig water bindt,
 Het zeerot en 't gedruisch weerhelmende op den duine
 Het wistlen van het zand, en 't joelen van den wind
 Of waar 't een wiegelied, in uwe jonge jaren
 Bemindet en nu nog met blij gemoed aanhoort;
 Gij, die geen taaie schel, maar swanselende baren
 Met scharre en riester niet, maar met uw kiel doorboort;
 Gij, die van 't brakke veld, dat God in de eerste dagen
 Met zegen overgoot en menigvuldigheid
 Van zwemmend vischgedierte in zijnen schoot deed dragen
 Den rijken oest opdoet, door U niet voorbereid;
 Waar toeft gij thans ?

De dichter veronderstelt dat zij aan 't werk zijn van :
 « zeildoek naaien », « 't splitsen in het want » of met gespannen zeil

« Reeds wachtende op den wind met roerstok in der hand. »

Laat af met al dat werk zegt hij :

« ... den anker laat hem slapen en verzanden
 en 't hebbende getij weer ledig henengaan. »

en dan volgt een plaats van romantische folkloristische inspiratie die ons leert wat de gevaren der zee aan zeden en gebruiken bij het visschersvolk deden ontstaan :

« Neen, vrouw, gij hoeft nog niet 't gewijde was te branden
 Noch moet gij, kleene knaap, daar hooge op d'hille staan
 En kijken diep in zee, met waterblinkende oogen,
 Naar vaders schip dat gaat, naar 't zinken van zijn mast :
 Hier blijft hij thans met U, zwijgt, wilt uw traantjes droogen,
 Ga, houdt uw Vaders en uw Moeders handen vast ! »

Doen deze verzen voor ons niet opdoemen de romantische voorstellingen van het visschersvolk door Jozef Israëls ? Zoo gaat Guido Gezelle aansluiten bij die strekking van sociale bekommernis die zich, na de revolutie van 48, niet alleen in Frankrijk openbaarde met Millet en Courbet, maar ook bij ons met Charles de Groux en Constantin Meunier. In de Vlaamsche literatuur vinden wij daar den weerslag van terug in de sociale romans van Conscience, zooals *De Loteling*, *De Plaaig der Dorpen*. Doch onderzoeken wij verder het gedicht. De zeelieden die reeds vertrokken waren worden door den dichter teruggeroepen om bij de inhaling van hun pastor aanwezig zijn :

Och, spoeit, al wie daar ver van vrouw en kind gevaren
 Met wind en water strijdt en 't dierbaar leven waagt
 Op 't krakend hout, dat huft en zwankelt op de baren,
 En broos, den broozen schat van 's zeemans dagen draagt !
 Och spoeit en laat den visch gerust zijn nooddruft zoeken
 En, wandlende ongestoord, door 't ruime water gaan ;
 Stiert omme, boeit den wind in 't zwellen van de doeken
 En doet hem met het roer u ten gebode staan ;
 Hij trekke 't ranke schip, den boegspriet in de golven
 En schuimwit van 't geweld, naar d'have weer ; maakt spoed,
 Maakt spoed, uw kiel in 't zand, en 't anker vastgedolven,
 Duine op, te kerkewaard is 't dat gij nu snellen moet.

Dan begint pas de hulde aan den priester en de dichter vergelijkt hem met Christus, « die arme visscherlieden » voor zijn apostelen koos, die het mirakel der wonderbare vischvangst bewerkte, die den belastingpenning aan Petrus deed vinden in de buik van een visch, die op de wateren wandelde en aan den storm gebod, die aan Petrus zei van niet langer visschen maar menschen te vangen, al vergelijkingen waardoor die plaatsen uit het Evangelie worden aangewend waar van zee en visch en visschers sprake is. Ook de taak van den priester wordt beschreven en telkens komen zee en visschersbedrijf weer van pas. Hij houdt het roer in de hand :

Zoo zult gij nimmer stranden
 Eer dat uw anker grijpt in 's Hemelsblijde ree

Hij leert de visschers goed leven en wanneer zijn lessen gevolgd worden :

Dan is het niet vergeefs al wat gij werkt en rooit;
 Dan moge U vrij 't orkaan met lossen toom bestoken
 't Moog wolke en zee dooreen en op uw vaartuig slaan;
 Dan moge vrij de dood al grinsen om u spooken,
 En 't barnend pekelnat in bergen rond U staan,
 Het lijf alleen kan schade en 't schip kan schipbreuk lijden
 Een ziele die voor God en voor Gods Hemel leeft,
 Wordt vromer nog te moede en kan in Hem verblijden
 Te midden het gevaar, schoon 't kranke lijf begeeft.

Als de visscher vergaat op zee zal de priester de weduwe en de kinderen troosten en beschermen :

Ja weenen zal de vrouw om 't wegend hertwee weenen
 Wanneer het jongste kind naar vader vraagt en weent
 Dat elk die 't bitter leed haar zou te troosten meenen
 Eer tranend mee zou lijn : al waar zijn hert versteend
 Aanschouwt : daar ligt het roer, in Vaders hand gesleten
 En 't koperen Christusbeeld, zoo menigmaal gekust
 Van hem; daar hangt het zeil aan flenteren gereten
 Waarmee zij eigen hand den mast had toegerust
 Daar ligt het altemaal gebroken, en de baren
 Die spelen ginder diep met Vaders heilig lijk.

Het gedicht eindigt met een wensch en een gebed voor den priester.

Spaar Hem God voor U beminde visscherlieden
 Hij moge menig jaar dien grooten vijver zegenen
 Die voor uw deure zwalpt, vol rijkdom en gewin
 Opdat de temme bare u nimmer durv' betegenen
 Met rampe of ongeval en rouw in 't huisgezin
 Dan eindlijk als na lange en moegewrochte jaren
 Des Priesters eigen boot wil breken op de tij
 Dan kome Jesus zelf, gewandeld of de baren
 En help' hem bij der hand en zegge : komt met mij.

Wanneer wij het thans in zijn geheel beschouwen dan kunnen wij zeggen dat dit gelegenheids gedicht, voor onze oogen, een vlaamsch visschersdorp oproept uit vroeger dagen, omgeven nog met dat waas van romantiek dat ook de bekoring blijft van een verhaal als *Bella Stock* door Conscience. Maar hoe is alles raak van woorden, vol opmerkingsgave betreffende de zee en het leven van den visscher, vol liefde ook voor het Vlaamsche volk, zijn zeden en gewoonten en zijn bedrijf.

Aan de Vlaamsche visschers die naar Ysland varen heeft Guido Gezelle een heel gedicht gewijd. Het is opgevat als een samenspraak tusschen den dichter en den visscher. Hij wijst hem op de gevaren der winden, op vrouw en kind en erve die hij achterlaat op de kust, op het moeilijke om den weg te vinden naar dat verre eiland in het hooge Noorden, op de stormen die rond zijn schip zullen spoken, op de walvisschen en de haaien, op de vuurbergen ginder, op de heete waterbrommen die er ontspringen, of de barheid van de rotsklippen waar niets meer groeit, op de mogelijkheid met man en muis te vergaan. Doch niets kan de visscher ontmoedigen, hij heeft op alles zijn opgewekt dapper guitig antwoord dat den eenvoud van zijn gemoed ontluiert en het onversaagde van zijn simpele heldenzeil. Hier verschijnt Gezelle ons als de echte volksdichter van het Noordzee strand en wanneer men bedenkt dat het gedicht in 97, dat is nu bijna veertig jaar geleden, geschreven werd, wanneer de visschers nog nagenoeg geheel aan hun lot waren overgelaten, dan gaat men een nog hooger dunk krijgen van die gelukkige volksverbondenheid die den dichter bezielde en hem zoo gemoeidelijk op een zelfde plan met de eenvoudigste, de meest verwaarloosde maar de daperste zijner broeders deed verkeeren.

Ik laat hier het gedicht in zijn geheel volgen. De vermanende zachte toon van den dichter met het iet wat slepend rythme staat telkens in heftige tegenstelling met het korte en fel gescandeerde vers waarmee de visscher antwoordt in brallenden overmoed.

O Visscher, die uit visschen gaat,
Naar Ysland, en wilt oversteken,
Hoe 'n schrikken u de winden niet,
Die schip en liên de lenden breken

De winden zal
Ik binden aan
Den mast, en mij
Doen vooregaan !

O Visscher, die het land uit loopt;
Uw huis, uw' vrouwe, uw kind, uwe erve,
Hoe 'n vreest gij niet dat dit, aleer
Gij wederkeert, of dat, u sterve ?

Me 'n roek's ! In meê
Of tegenvaart :
Dat C'od bewaart
Is wel bewaard !

O Visscher, die uit visschen gaat,
 Naar Yslands koude en kale boorden,
 Hoe vindt gij daar den weg naar oer,
 Den verren weg, in 't hooge noorden ?

De stierman op
 Z'n sterren past,
 En 't visschersvolk
 Is naaldevast !

En hoort gij niet hoe, gram en grouw
 De wulven en de beren huilen ;
 En smakken, om uw' schamele schuit,
 Hun' diepe en donkere watermuilen ?

'k en vreeze, in dit
 Mijn akkerland,
 Noch berentee
 Noch wulventand !

Den walvisch, hoe en vreest gij niet,
 Matroozen ; en de haaiantanden ?
 En 't ongruw zonder name, dat,
 Bij nachte, doet de schepen stranden ?

'k en vreeze voor
 Geen ongruw, dat
 Al 't diepste van
 De zee bevat !

En 't vier, dat uit de bergen springt,
 Hoe 'n vreest gij niet, ontvreesde lieden,
 Die noordwaards uwe zeilen zet
 En zoekt uw land vaarwel te bieden ?

Zoo God mij helpt,
 Ik ga, van hier,
 En vare vast
 Deur 't helsche vier !

O Schipper, die naar Ysland gaat,
 Hoe 'n zal u dit niet angstig maken,
 Dat, zeven masten hooge, aldaar
 Heet water heete bronnen braken ?

Is 't water heet,
 Matroozen, haalt
 Den caffiemoor,
 En caffie maalt !

Heel Ysland in één' klippe, daar
 Te zien, één oordtje beuter hooge,
 Geen kruid en is : hoe staat daarop
 Zoo nagelvast uwe herte, uwe oogge ?

'k heb beuter tot
De bomme, hoort,
En bargenspek,
En bier aan boord !

O Schipper, zijt ge uw leven moe,
En liet gij liefst, in zee gesmeten,
Uw lijk, in 's waters ingewand,
De wormen en de visschen eten ?

Sint Pieter heeft
De zee begaan :
Dat hij bestond
Durve ik bestaan !

Vaarwel dan, en goe dagen, op
Uw' verre reize ! Ik zie u zinken,
Allengskens... Ei ! den mast nu, nu
Niet anders meer als water — blinken... !

Vaarwel ! — Gerake
Ik thuis veêrom,
Zijt, — Vlanderland ! —
Mij... willekom !

Een zelfde volksverbondenheid als deze die in *Ysland vaarders* aan het licht komt spreekt ook uit *Storm op Zee*, het gedicht uit *Tijdkrans*. Wij vinden er ook weer Gezelle's grondige kennis van de folklore terug, zijn vertrouwdheid met de zeden en gewoonten van den Vlaamschen Visscher waarmee hij steeds zoo gaarne uitpakt in zijne verzen. De dichter hoort de winden loeien over het land en zijn hart gaat naar de visschers op de zee. Hij denkt op de gevaren die zij loopen. De huiselijke tooneelen die in de drie laatste strofen worden opgeroepen, verschijnen ons weerom als romantische schilderijen die aan Jozef Israëls en Hendrik Bource doen denken, maar de rijke taal, het passende woord, de realistisch beschrijvende kracht kondigen reeds den rijpen Gezelle aan der laatste jaren. Hier volgt dan het gedicht :

Geweldig waait de wind,
De boomen buigen,
Terug en weer terug
De ruiten slaan;
Het ratelt radeloos,
Of 't al in duigen,
Of 't huis begeven ginge
En 't hof vergaan :
Te dapper is de wind
In 't land gekomen,
Te schielijk is de ruste
Ons herte ontnomen !

Hoe moet het nu op zee,
 Bij zulke stooten,
 In stukken stuiven, stier
 En steven, al
 't gerief van roe en ra?
 De visschersbooten,
 Wie weet of 't amper een
 Ontraken zal?
 't wordt menig moeders kind,
 Op zee aan 't draven,
 Eer 't morgen is — wie weet? —
 Een graf gegraven!

Ze bidden, op hun' knie'n;
 De vrouwen weenen,
 Ze houden, met der hand,
 Hunne ooren dicht:
 « Woe-hoe! de zee! de zee!
 Onze arme kleenen!
 En 't laatste, dat daar in
 Zijn' wiege ligt!
 Het schamel schaap, 't en is
 Geen maand geboren,
 En... heeft het vader al
 Op zee verloren? »

« De penningkeerse brandt;
 De winden sullen
 Zal God misschien nu nog,
 Die alles kan;
 Maria zal voor ons
 Den Heere willen
 Te voete vallen, daar
 Ze is moeder van!
 Och helpt en houdt ze vrij
 Van zeer en zorgen,
 En licht zal vóór uw beeld
 Staan, Moeder, morgen! »

De vader, oud en stram,
 Van 't lange varen;
 De schipper, en ZIJ ook,
 Met elk een kind;
 De twee, die, maandage eerst,
 Gebruiloft waren;
 De jonge knape, en die
 Zijn herte mint:
 Ze komen hun' belofte
 Eerbiedig boeten
 En, waschlicht in de hand,
 Maria groeten.

De Visscher, een ander gedicht uit *Tijdskrans*, is opgevat als een monoloog waarin de visscher van zijn arbeid praat en

tevens denkt aan huis, waar zijn vrouw te bidden zit voor een goede vangst en een voorspoedige vaart. De strofen wisselen elkaar af op zeer eigenaardige wijze waardoor bij beurten het bedrijf en het van gebeden ronkende huis wordt opgeroepen. Het telkens weer terugkeerende « Gij bidden zult, bindien ... » met het als het ware de beweging der lippen nabootsende stafrijm wekt op stemmingsvole wijze de tegenstelling tusschen de gebeurtenissen van de vischvangst en het huis aan de kust, waar op hoop van zegen wordt gewacht. In de twee laatste verzen gaat de vrouw zelf aan 't spreken en alles geraakt in de weer om vaders thuiskomst te vieren. Het stuk is te schoon om het hier ook niet in zijn geheel te geven :

De wolken willen weg, de zee
Zinkt zacht- en zoetjes neder
En langzaam loopt de lucht alree,
Vol rust- en lustig weder.

'k ga kijken of 'k er doen aan zie,
Om 't schamel vangstje visch
Te vinden, voor... de moeder, die
Mijn' vrouwe en — angstig is.

Gij bidden zult bindien, opdat
Mijn' hand, o welbeminde
Mijn zoekend herte entwaar entwat,
Dat visch gelijkt, u vinde.

'k ga kijken of er doen aan is,
vandage, om in mijn schuit,
Het schamel vangstje verschen visch,
De zee te visschen uit.

Gij bidden zult, bindien, en, mij
Niet ziende, o welbeminde,
Eer morgen, zet dan 't luchtje bij
Sint Pieter, op de spinde.

Gij groote visch, gij kleene visch,
Komt binnen ! Geen belet :
Komt binnen, binnen, — 't vrouwken is
Zoo angstig ! — Al in 't net !

Gij bidden zult bindien, en mij
Die bergen helpen dwingen,
Die ronken ! 'k hoor, beminde, u bij
't ontwakend wiegske zingen !

'k ga kijken of er visch in is :
In Gods name, uit en op !
't Zit altemale... al visch, al visch,
En vol, tot aan den krop.

Gij bidden zult bindien en, mij
 Verwachtende, in de verte,
 Zien komen. Dan : « 't Is hij ! 't Is hij ! »
 Zal springen uit ons herte.

Sa, jongent, kuischt de panne : — 't is
 Haast noene, — en pint het vier :
 Toe ! Vader komt, met verschen visch,
 En stappans is hij hier !

't Is God die ons zijn' gunsten gaf,
 Eenieder mag het weten :
 Trekt vaders visschersleerzen af,
 En laat ons lustig eten !

In *Rymsnoer* heeft de volksche romantiek van vroeger plaats geruimd voor meer rechtstreeksche aanvoeling van het natuurverschijnsel, de zee. Wat de dichter voortaan zingt blijft nog wel doordrenkt van zijn priesterlijken ijver om in den grandiosen aanblik der schepping het beeld te zien van Gods almacht.

— Quis Enarabit ? roept hij uit :

Wie is 't, die ooit, in woorden, al
 Gods heerlijkheen verkonden zal
 Wie 't daveren van de wereld ziel
 't nooit afgewandeld zonnwiel ?
 De zee ! de zee ! de diepe ? En dan
 De onzegbaar verre verten van
 Heur grondgebied ? Wie 't groen en 't grauw
 Verdwijnen van heur hemelblauw
 In 't lachen en in 't zoet gelaat,
 Daar 't zonnebeeld in slapen gaat ?
 Wie ooit de kwade handen, die
 'k ze, wit van woede, steken zie
 Ten hemel in, vol overmoed,
 Eer al heur woede in uitgewoed ?

Doch wat vroeger vestandelijk was van inspiratie is thans meer vizueel geworden. Hij meet de ruimte, hij ziet wisselende tinten en kleuren van den kalmen zeespiegel, waar de zon in zinkt, de wit getopte baren van haar storm. Het wordt contemplatieve natuurbeschrijving in het stuk dat hier volgt en slechts aan het einde vernemen wij weer de vertrouwde stem die gemoedelijk den visscher toespreekt :

O Schoone, witgetopte baren,
 O blanke en blijde zomerzee ;
 Hoe geren zit ik, onervaren,
 Nog nauwlijks uit mijn kinderjaren.
 Omtrent uw' wijde waterwee !

Van verre zie 'k uw' vlakke krommen,
 Verzinken, uit mijne oogen gaan;
 En schepen, die genaderd kommen,
 Al dansen deur de waterblommen,
 Die schuimend hen den boezem slaan.

De zonne strooit een' wijde strate
 Van daglicht op uw' blanken schoot;
 Gezeten op de hooge zate
 Des zandhils, ik mijn herte late
 Gevoerd zijn in een visschersboot !

De meeuwe vliegt en want de winden,
 Den bek omleegte en de ooge op jacht,
 Om hier of daar nen vang te vinden,
 En 't daaglijksch broodtjen op te slinden,
 Dat heur de zee heeft meêgebracht.

Zijn daaglijksch brood, in 's waters wanden,
 Moet ook de visscher zoeken gaan;
 O neerstig volk, bij volle manden,
 Hoe geren zie 'k uw vrome handen
 Den welverdienden loon onsvaân !

Het zware schip gaat, diep geladen,
 Zijn vlugge zeil de winden biên;
 Hoe zal 't in de ongekende paden
 Der wilde zee zijn' wegen raden,
 Hoe 't vaderland eens wederzien ?

Vaart wel mij, zoete zee en zonne,
 'k beveel de ruete u en den nacht;
 En God verleen' dat mij de bronne
 Van vreugde meermaals laven konne
 Die in de zee mij tegenlacht !

Het gebeurt wel eens dat het beeld van de zee zich aan den dichter opdringt wanneer hij het oneindige van het nieuwe Lentegroen (1) wil beschrijven :

O grondig groene zee
 'k ben visschende op de baren
 Van uwe oneindigheid
 Van groen, en mijn gewin
 Daarin,
 Verheugt mijn herte :
 Om 't gene ik late varen
 Om 't gene ik vangen kan
 En ... God gebenedijd
 Mij zijt !

Wanneer hij den wind door de boomen hoort varen komt hem ook het zeebeeld voor den geest :

(1) Rijmsnoer, 82.

De zee, de zee, ze in zoekt blijkans
 Zoo zeer niet als de boomen,
 Daar wild, de winden deure rijen
 Te peerde en zonder toomen. (2)

Zoo zien wij dat de verbeelding van den dichter voortdurend wordt beïnvloed door het motief van de zee zelfs dan wanneer hij er niet rechtstreeks met bekommerd is.

Het allerschoonste naar mijn meening dat de zee aan Guido Gezelle inspireerde is wel het volgende klein gedicht :

Ach hoe dikwijls ben ik toch gegaan
 Waar de zee haar groote baren slaan
 Waar het al zoo klein wordt rondom mij
 Waar mij niets te binnen komt dan gij,
 Groote God, onmeetbaar
 En van dit arm menschenhart,
 Hoe klein ook, onvergeetbaar.

Er is een grootsche zwaai in het rythme van dit stukje dat, zonder uitvoerige rechtstreeksche beschrijving, de eindeloosheid der wateren oproept en, door tegenstelling, al het andere klein doet voorkomen. Alles valt weg bij den aanblik der zee. Dan blijft alleen nog over het gedacht aan God. Neem acht hoe alle woorden van dit gedicht de ruimte oproepen door hun klank. De aanvang « ach » is als een zucht van hulpeloosheid, van onmacht tegenover het overweldigende groote. Dan volgt de uitdrukking van de eeuwige aantrekkingskracht der zee : « hoe dikwijls ben ik toch gegaan » en in het volgend vers ligt heel de ruimte der zee voor ons open.

Waar de zee haar groote baren slaan.

Onmiddellijk daarop volgt het aanvoelen van de nietigheid van al het andere buiten de zee. Het noodzakelijk rustpunt achter het woord « niets » en daarop het trage bewegen van de woorden : « Groote God onmeetbaar » met de nieuwe tegenstelling van het « arm menschen hart », rythme en woorden zijn dragers van eindeloosheid en dan gaat het eindigen met het ruimte-wekkend langgerokken woord : « onvergeetbaar ».

Met dit laatste gedicht is Guido Gezelle tot een wijsgeerige diepte van gedacht genaderd, zooals wij die uit zijn volksche verhalende poëzie van den aanvang en van zijn realistische beschrijving uit den rijpen tijd nog niet kenden.

(2) Id. De Winden, 258.